

AJALOO AINEKAVA 5.–6. KLASSILE

1. Õppetegevus

1.1. Ajalugu on omaette õppeainena kavas alates 5. klassist. Algkursuses lähenetakse ainele, lähtudes õpilasest kui ajaloos osalejast. Tema eluajal on toimunud juba mitmesuguseid sündmusi isiklikus elus, Eestis ja maailmas. Õppetegevuses on kesksel kohal vestlus ja mänguline tegevus, toetatakse varasematele teadmistele. Õpilastelt võib küsida, missuguseid sündmusi nad ise meenutada suudavad. Esimeseks ülesandeks sobib nt koduloolisele ainele tugineva lühijutu või omaenese ajaloo (eluloo) koostamine vanematelt ja vanavanematelt saadava informatsiooni vahendusel. Õpilased peaksid hakkama mõistma, et ajalugu ongi tegelikult «igäühe lugu». Läbi õppetegevuse tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ja omandavad mitmesuguseid oskusi: küsimuste esitamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendus. Arenevad koostööoskus ja kujutlusvõime.

1.2. Teemavaliku aluseks 5. klassis peaks olema õpilaste ajaloohuvi äratamine. Süstemaatiliste teadmiste, oskuste kujundamist 5. klassi ajalookursus eesmärgiks ei sea. Samu põhimõtteid peaks jälgima ka õpilaste hindamisel. Seega ei tohi kontrollida enam kui ühte õpitut teemat korraga.

1.3. 6. klassis algab süstemaatiline ajalooõpe. Õppetegevustes toetatakse õpilaste varasematele kogemustele. Eelkõige juhendatakse sellest, et üleminek 5. klassist 6. klassi ei oleks liiga järsk. Valdavaks meetodiks sobib algul samuti vestlus. Oluline on ajalooliste kujutluste loomine, koostööoskuse ja iseseisva töö oskuse kujundamine. Seejärel on sobiv minna üle nõudlikumale metoodikale: küsimuste esitamine tekstide kohta, kavastamine, jutukeste koostamine, probleemsituatsioonide loomine, ajaloosündmuste ja -protsesside lihtsam analüüs, empaatia kujundamine ülesannete kaudu. Kursuse lõpuks peaks õpilane tundma muinas- ja vanaaja kõige olulisemat kultuuripanust ja eristama ühiskonna arenemise põhietappe.

2. Õppesisu

2.1. Ajaloo algkursus

Ajaloo algkursus hõlmab peatükke maailma ja Eesti ajaloost vanimast ajast tänapäevani. Vastust võiks otsida küsimustele *mis on ajalugu, kuidas on toimunud areng, mis on ajalooallikad, kust on võimalik leida informatsiooni mineviku kohta, mida tähendab ajaarvamine ajaloos*. Tutvustada valikuliselt mõningaid kultuurisaavutusi, tehnika arengut, huvitavaid sündmusi ja ajaloo suurkujusid.

2.2. Muinas- ja vana-aja ajalugu

2.2.1. MUINASAEG. Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus. Eesti ala vanim asustus. Eesti nooremal kiviajal ja varasel metalliajal.

2.2.2. VANA-AEG. Vana-aja sisu ja üldiseloostus:

- Vana-Ida: Vana-Egiptus. Sumerid. Mesopotaamia. Iisraeli ja Juuda riik. Vana-Ida kõrgkultuuride põhijooned.
- Vana-Kreeka: vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka linnriigid. Kreeka-Pärsia sõjad. Ateena õitseng. Vana-Kreeka kultuuri põhijooned. Hellenism.
- Vana-Rooma: Rooma riigi tekkimine. Rooma vabariik. Rooma keisririik. Eluolu ja kultuur. Kristluse tekkimine ja levik. Rooma impeeriumi nõrgenemine ja kokkuvarisemine. Eesti Rooma rauaajal.

3. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- oskab kasutada aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase: aeg, muinasaeg, vana-aeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr;
- tunneb mõnda olulist sündmust kodukoha ja Eesti ajaloost, seostab neid omavahel;
- tunneb ühiskonna üldist arengut muinas- ja vana-ajal, toob ajajärgude iseloomustamiseks näiteid;
- mõistab vana-aja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos, esitab näiteid erinevatest kultuurivaldkondadest;
- mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, loob lihtsamaid seoseid (nt kirjeldab mõnda sündmust);
- teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, mõistab ajalooallika tähtsust, oskab töötada lihtsamate allikatega;
- püüab vaadelda maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi, aru saada nende inimeste elulaadist ja tegevusmotiividest;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, oskab koostada kava, kasutab ajalookaarti.

AJALOO AINEKAVA 7.–9. KLASSILE

1. Õppetegevus

1.1. 7.–9. klassis jätkub maailma ja Eesti ajaloo õppimine. Eesti ajalugu õpetatakse integreerituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi välja toodud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt. Võimalusel tõmmatakse maailma ajaloo temade käsitlemisel paralleele Eesti ajalooga.

1.2. Tegemist on suurt ajalooperioodi hõlmavate keerukate sündmuste ja protsessidega. Seetõttu on eriti oluline õppetegevuste eakohane organiseerimine ja varem omandatuga arvestamine, et õpilastel ei kaoks huvi ajaloo vastu. Tähelepanu tuleks pöörata õpioskuste kujundamisele ja oma õpistiili leidmisele. Õppetegevustes kasutatakse mitmekesiseid töövõtteid (nt vestlus, diskussioonid, märksõnade leidmine, ajastust kronoloogilise raamistiku loomine – ajajoon, skeemide ja plaanide koostamine, rolli- ja otsustusmängud jne). Võimalusel viiakse õpilasi «ajaloo juurde»: korraldatakse õppekäike ja ekskursioone, õppetunde muuseumides ja arhiivis. Õpetatakse informatsiooni leidma ja korrastama, kriitiliselt hindama. Positiivne on õpilastes kodu-uurimusliku huvi õhutamine. Kooliastme lõpuks jõutakse ühiskonna arengu kirjeldamise juurest lihtsamate seoste loomise ja järelduste tegemiseni. Õpilased õpivad probleeme nägema ja neile lahendusteid otsima, järeldusi tegema ning arutlema. Areneb eneseanalüüsi ja koostööoskus.

1.3. Põhikoolis hinnatakse sündmuste, nähtuste järjestamist, lihtsamate mõistete kasutamist ajaloolises kontekstis; lihtsamate seoste loomist, võrdlemist ja üldistamist, oskust kasutada kronoloogilist raamistikku ja iseloomustada ajalooperioodi; sarnasuste ja erinevuste leidmist ning kirjeldamist; erinevate seisukohtade esitamist; küsimuste esitamise, teabe korrastamise ja süstematiseerimise oskust (kava); oskust asetada end ajaloolisesse situatsiooni.

2. Õppesisu

2.1. Kesk- ja varauusaja ajalugu

2.1.1. MAAILM KESKAJAL (476–1492):

- keskaja koht maailma ajaloos. Keskaja üldiseloomustus;
- kirik keskajal. Euroopa rahvaste ristiusustamine. Kiriku osa keskaegses kultuuris;
- Frangi riik;
- araablased. Araabia kultuur ja selle tähendus Euroopale;
- Bütsantsi keisririik. Bütsantsi kultuuri ja teaduse saavutused;
- Põhja-Euroopa. Skandinaavlaste eluviis ja ühiskond;
- keskaja riiklus Saksamaa ja Inglismaa näitel;
- ristsõjad. Esimene ristsõda. Vaimulikud rüütlid;
- keskaegne ühiskond Prantsusmaa näitel. Läänikorralduse üldiseloomustus. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütliekultuur. Saja-aastane sõda;
- linnad ja kaubandus Hansa näitel;
- keskaja kultuur. Ülikoolid ja teadus. Keskaegse inimese maailmapilt. Romaani ja gooti stiil. Renessans;
- Eesti ajalugu ristiusustamisest reformatsioonini. Muistne vabadusvõitlus. Jüriöö ülestõus. Eluolu. Linnade areng.

2.1.2. MAAILM VARAUUSAJAL (1492–1600):

- suured maadeavastused;
- reformatsioon ja vastureformatsioon;
- Eesti 16. sajandil. Eluolu. Vaimuelu ja kultuur.

2.2. Uusaja ajalugu

2.2.1. MAAILM AASTAIL 1600–1815:

- absolutismiajastu Euroopas Prantsusmaa näitel;
- barokkajastu;
- parlamentarism Inglismaal;
- valgustatud absolutism Preisimaa ja Venemaa näitel;
- Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus. Muudatused majanduses ja poliitikas. Vaimuelu ja kultuur;
- USA iseseisvumine;
- Suur Prantsuse revolutsioon. Napoleoni sõjad.

2.2.2. MAAILM AASTAIL 1815–1918:

- kapitalismi areng;
- rahvuslus 19. sajandil Saksamaa näitel;
- koloniaalimpeeriumid Inglismaa näitel;
- Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul. Ärkamisaeg ja rahvuslik liikumine;
- Esimene maailmasõda;
- kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul.

2.3. Lähiajalugu

2.3.1. MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL:

- rahvusvaheline olukord. Maailmamajandus. Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail. Kultuur ja eluolu 20. sajandi I poolel;
- Eesti Vabariik: majandus, sise- ja välispoliitika, kultuur.

2.3.2. TEINE MAAILMASÕDA. Eesti Teise maailmasõja ajal.

2.3.3. MAAILM PÄRAST TEIST MAAILMASÕDA:

- külm sõda. Arenenud tööstusriigid USA ja Saksamaa LV näitel. Kommunistlikud riigid NSV Liidu näitel. Eesti Nõukogude okupatsiooni all. Rahvaste vabadusliikumine ja koloniaalimpeeriumide lagunemine;
- kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine. Eesti Vabariigi taasiseseisvumine. Maailm 1990. aastail;
- kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel.

3. Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- on omandanud maailma ajaloo põhietappide kronoloogilise raamistiku, suudab asetada sinna uut informatsiooni, teab tähtsamaid ajaloosündmusi;
- mõistab eri ajastute ajaloo kultuuripanust, iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid, kultuurinähtusi;
- teab Eesti ühiskonna arengujärke, oskab neid suhestada kodukoha, naabermaade ja Euroopa

ning maailma ajalooga, teab tähtsamaid ajaloosündmusi;

- oskab leida ajaloosündmuste ja -nähtuste sarnasusi ja erinevusi, põhjusi ja tagajärgi;
- saab aru, et ajaloosündmusi võib alati mitmeti tõlgendada;
- töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid;
- põhjendab oma seisukohti nii suuliselt kui ka kirjalikult, oskab anda hinnangut, osaleb diskussioonis;
- töötab kaardiga, suudab ise koostada lihtsamaid skeeme ja andmekaarte;
- oskab koostada ajalooalast referaati ja lühiuurimust;
- oskab end asetada minevikus elanud inimese olukorda.